

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn, 2025, 12 (3), 263-278

**TRANSHÜMANİZM BAĞLAMINDA BİYOTEKNOLOJİK GELİŞMELERİN AİLE
KAVRAMI VE AHLÂKÎ DEĞERLER ÜZERİNDEKİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ**
**The Transformative Effect Of Biotechnological Developments On The Concept Of
Family And Moral Values In The Context Of Transhumanism**

Fatımanur GÜÇLÜER

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Felsefesi Bilim Dalı Doktora
Öğrencisi, develifatimanur69@gmail.com , ORCID: [0000-0002-4079-8120](https://orcid.org/0000-0002-4079-8120)

Ruhattin YAZOĞLU

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi Anabilim Dalı Öğretim
Üyesi, ryazoglu@atauni.edu.tr , ORCID: [0000-0002-1673-2607](https://orcid.org/0000-0002-1673-2607)

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received:	30.07.2025
Kabul Tarihi / Accepted:	19.08.2025
Yayın Tarihi / Published:	03.12.2025
Cilt / Volume:	12
Sayı / Issue:	3
Sayfa/ Pages:	263-278

Atıf / Cite as: Güçlüer, Fatımanur. Ruhattin, Yazoglu. "Dindarlık, Kader Algıları ve Aile Planlaması Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" (The Transformative Effect Of Biotechnological Developments On The Concept Of Family And Moral Values In The Context Of Transhumanism). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 12/3 (2025), 263-278. Doi: 10.17859/pauifd.1754023.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, Turnitin intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with Ithenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

TRANSHÜMANİZM BAĞLAMINDA BİYOTEKNOLOJİK GELİŞMELERİN AİLE KAVRAMI VE AHLÂKÎ DEĞERLER ÜZERİNDEKİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ***Fatımanur GÜÇLÜER**
Ruhattin YAZOĞLU*******Öz**

Bu makale, biyoteknolojik gelişmelerin transhümanizm bağlamında aile kavramında yol açtığı dönüşümü ve bu dönüşümün ahlâkî boyutlarını incelemektedir. Transhümanist projeler arasında yer alan yapay rahim (ektogenez), indüklenmiş pluripotent kök hücre teknolojisi, tasarım bebekler ve cyborg tahayyülleri, cinsiyet rollerinin ortadan kalkmasına ve annelik gibi temel kavramların görünmezleşmesine yol açmaktadır. Bireysel özgürlük söylemiyle sunulan bu projeler, toplumsal yapının sürdürülebilirliğini ve ahlâkî değerlerin aktarımını tehdit etmektedir. Çalışma, teleolojik, deontolojik ve erdem etiği perspektiflerinden konuyu ele almakta; bu projelerin bireysel mutluluk, toplumsal istikrar ve ahlâkî sorumluluklar açısından doğurduğu riskleri tartışmaktadır. Sonuç olarak, transhümanizmin özgürlük ve ilerleme vaatleri, aile kurumunun işlevini zayıflatmakta ve insan doğasına aykırı sonuçlar doğurmakta olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu nedenle, aile yapısının korunması insanlığın ahlâkî ve toplumsal geleceği için zaruri görülmektedir. Ayrıca, modern bireycilik anlayışıyla birleşen bu teknolojik yönelimler, dayanışma ve fedakârlık gibi temel erdemlerin zayıflamasına yol açmaktadır. İnsanın fitratına aykırı müdahaleler, yalnızca bireysel kimlikte değil, toplumsal düzenin sürekliliğinde de ciddi kırılmalar meydana getirmektedir. Bu bağlamda çalışma, aile kurumunun geleceğini tehdit eden transhümanist yaklaşımların etik açıdan yeniden değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ahlâk, Aile, Transhümanizm, Modernizm, Biyoteknoloji.

The Transformative Effect Of Biotechnological Developments On The Concept Of Family And Moral Values In The Context Of Transhumanism**Abstract**

This article examines the transformation of the concept of family in the context of transhumanism through biotechnological developments and explores the moral dimensions of this transformation. Transhumanist projects such as artificial wombs (ectogenesis), induced pluripotent stem cell technology, designer babies, and cyborg visions lead to the blurring of gender roles and the invisibilization of essential notions such as motherhood. While presented under the discourse of individual freedom, these projects pose significant threats to the sustainability of social structures and the transmission of moral values. The study evaluates these developments from teleological, deontological, and virtue ethics perspectives, discussing the risks they entail for individual happiness, social stability, and moral responsibility. It concludes that transhumanism's promises of freedom and progress weaken the function of the family institution and yield results contrary to human nature. Therefore, the preservation of the family is regarded as essential for the moral and social future of humanity. Furthermore, when combined with modern individualism, these technological orientations undermine fundamental virtues such as solidarity and self-sacrifice. Interventions that contradict human nature not only disrupt personal identity but also jeopardize the continuity of social order. Thus, the article argues for a renewed ethical

* Yazar makalede *Etik Kurul İzni* gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.
** Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Felsefesi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, develifatımanur69@gmail.com, ORCID: [0000-0002-4079-8120](https://orcid.org/0000-0002-4079-8120)
*** Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ryazoglu@atauni.edu.tr, ORCID: [0000-0002-1673-2607](https://orcid.org/0000-0002-1673-2607)

evaluation of transhumanist approaches that threaten the future of the family institution.

Keywords: Family, Transhumanism, Modernism, Biotechnology, Ethics.

Structured Abstract

The family, historically regarded as the most fundamental social institution, has traditionally functioned as both the foundation of moral education and the core of societal stability. However, with the rapid acceleration of biotechnological advancements, particularly under the influence of transhumanist thought, the meaning, structure, and role of the family are undergoing profound transformation. Transhumanism, with its promise to transcend the biological and cognitive limitations of the human being, not only envisions a new form of human existence but also redefines core institutions such as family and morality. Projects including artificial womb technology (ectogenesis), induced pluripotent stem cell (iPSC) research, genetic modifications, and cyborg conceptions attempt to liberate the individual from biological determinism. Yet, they simultaneously undermine traditional family roles, blur gender boundaries, and disrupt long-standing moral frameworks. This paper examines these transformations in the context of transhumanist discourse, with a particular focus on their ethical implications as assessed through teleological, deontological, and virtue ethics perspectives.

Central to transhumanist discourse is the notion of a post-gender society, in which traditional gender identities and roles are viewed as restrictive constructs to be overcome through technology. Ectogenesis, the development of artificial wombs, exemplifies this aspiration by eliminating the necessity of the female body in gestation. Proponents claim that this technology will eradicate biological inequalities associated with childbirth and parenting. Yet, it also displaces motherhood as both a biological and cultural category, portraying maternal roles as obsolete remnants of a bygone era. Similarly, iPSC technology, which enables the creation of gametes from somatic cells, paves the way for same-sex couples to have genetically related offspring and for the genetic modification of embryos. While these innovations hold undeniable medical promise, they simultaneously normalize radical redefinitions of procreation and kinship. The cyborg concept, championed by thinkers such as Donna Haraway, pushes the boundaries further by envisioning hybrid human-machine beings that transcend biological sex and traditional family ties altogether. Haraway argues that gender is socially and technologically constructed rather than biologically determined, proposing the cyborg as a symbol of emancipation. However, such perspectives raise profound questions about the erosion of human nature, identity, and the moral foundations of family life.

From a teleological perspective, which evaluates actions by their outcomes, transhumanist initiatives often fail to achieve their stated goals of promoting happiness and equality. Instead, they risk dismantling the social and moral structures that have historically safeguarded human flourishing. While these technologies promise to expand individual freedom, they simultaneously reduce the resilience of family bonds and weaken the moral fabric of society. In effect, they create individuals more vulnerable to consumerist ideologies and social fragmentation.

Modernity and postmodernity have already eroded the traditional functions of the family by emphasizing individual autonomy over communal responsibility.

Transhumanism, with its reliance on biotechnology, accelerates this process. The rise of same-sex families, single-parent reproduction enabled by advanced technologies, and experimental parenting styles that refuse to assign gender to children at birth illustrate the ongoing shifts. While presented as progressive, such practices may lead to identity confusion, psychological instability, and alienation from one's own body. Bentham's emphasis on temperament as the basis of moral evaluation suggests that children raised in non-traditional, transhumanist-inspired family models may struggle to cultivate the kind of balanced moral dispositions necessary for individual and social well-being.

In turn, these family models risk producing “harmful temperaments” that destabilize society as a whole.

This study concludes that transhumanist projects, while presented as instruments of liberation and progress, in fact weaken the family institution, blur essential gender roles, and erode foundational moral values. Their ethical shortcomings become evident across multiple frameworks: teleological ethics reveals their inability to ensure long-term societal happiness; deontological ethics exposes their violation of both divine and rational moral law; and virtue ethics highlights the loss of essential human qualities such as compassion and responsibility. By prioritizing technological efficiency, individual desire, and consumerist autonomy, transhumanism risks alienating humanity from its natural and moral foundations.

Therefore, the preservation and reinforcement of the family institution are not merely nostalgic appeals to tradition but essential prerequisites for the moral, spiritual, and social continuity of humanity. In a world increasingly shaped by biotechnological innovation, ethical discernment rooted in respect for human nature, dignity, and the transmission of moral values is more urgent than ever. The study thus calls for a critical reevaluation of transhumanist approaches to ensure that technological progress does not come at the expense of humanity’s deepest moral and social foundations.

GİRİŞ

Aile, insanlık tarihi boyunca yalnızca biyolojik neslin devamını sağlayan bir kurum değil, aynı zamanda bireyin kimlik, aidiyet ve ahlâkî değer kazanımının gerçekleştiği en temel sosyal yapı olarak varlığını sürdürmüştür. Toplamların istikrarı, kültürel devamlılığı ve ahlâkî inşası, büyük ölçüde aile kurumunun sağlıklı işleyişine bağlıdır. Ancak modern çağda teknolojik gelişmelerin, özellikle biyoteknoloji alanındaki hızlı ilerlemelerin ve transhümanist düşüncenin etkisiyle aile kavramı köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir.

Transhümanizm, insanı biyolojik sınırlamalarından kurtarmayı ve teknoloji aracılığıyla “mükemmel” bir varlık haline getirmeyi amaçlayan bir ideoloji olarak¹, yalnızca bireysel yaşam biçimlerini değil, aynı zamanda toplumsal kurumların doğasını da yeniden tanımlamaktadır. Bu bağlamda yapay rahim teknolojisi, kök hücre araştırmaları ve genetik mühendislik, yalnızca üreme süreçlerini dönüştürmekle kalmayıp, annelik, babalık ve çocukluk gibi kadim kavramların anlamını da değiştirmektedir. Ayrıca cinsiyetsizlik ideolojileri ve alternatif aile modelleri, geleneksel aile yapısının sürekliliğini tehdit eden yeni toplumsal yönelimleri ortaya çıkarmaktadır.

Ailenin böylesi bir dönüşüme maruz kalması, yalnızca sosyolojik bir mesele olarak değil, aynı zamanda ahlâkî tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Zira transhümanizmin özgürlük, bireysellik ve ilerleme söylemleri, insanın fitrat düzeni, ahlâkî sorumlulukları ve manevî değerleriyle ne ölçüde uyumlu olduğu sorusunu gündeme taşımaktadır.

¹ Norbert Samuelson, Hava Tirosh-Samuelson, "Jewish Perspectives on Transhumanism" *PETER LANG* (2012): 105, 127.

Teleolojik etik, bireysel fayda ve toplumsal mutluluk açısından bu projelerin ne denli kabul edilebilir olduğunu sorgularken, deontolojik etik, özellikle İslâm ahlâkı ve Kantçı bakış açısıyla insan bedenine yönelik radikal müdahalelerin ahlâkî meşruiyetini tartışmaktadır. Öte yandan erdem etiği, şefkat, bağlılık, fedakârlık gibi insanî erdemlerin işlevsizleştirilmesinin bireyin iyi yaşam arayışına vereceği zararı ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla bu makale, biyoteknolojik gelişmelerin ve transhümanist projelerin aile kavramını ve ahlâkî değerleri nasıl dönüştürdüğünü incelemeyi, geleneksel aile yapısının korunmasının neden toplumsal ve bireysel açıdan vazgeçilmez bir zorunluluk olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

1. Post-Cinsiyetçi Topluma Doğru

Transhümanist projeler içerisinde cinsiyetsizlik düşüncesini temel alan yaklaşımlar, transhümanizmin ahlâkîliği ve uygulanabilirliği bağlamında tartışılması gereken konular arasında yer almaktadır. Bu projeler, bireyin cinsiyet kimliğini biyolojik ve toplumsal sınırlamalardan bağımsızlaştırmayı amaçlar. Ancak cinsiyetsizlik fikri, insan doğasının anlamı, toplumsal yapıların sürdürülebilirliği ve etik sorumluluklar açısından ciddi tartışmalara yol açmaktadır.

Cinsiyetsizlik ideolojisinin arkasında yatan birçok sebepten bahsedilmektedir. Bu sebepler genel olarak dünya nüfusunu düşürme fikri etrafında dolaşmaktadır. Çünkü cinsiyetsizleşme ve akabinde aile kurumunun ifsadı, neslin devamı için büyük engel olarak görülmektedir. Transhümanizmin gelişen teknolojileri “insanın bireysel özgürlüğü” sloganıyla topluma sunması, bu teknolojilerin ahlâkîliğinin tartışılmasının önüne geçememiştir. Bu bağlamda öncelikle cinsiyetsizleştirme projelerine birkaç örnek verip, daha sonra bu projelerin ahlâkîliğini irdedeceğiz.

Bu projelerden bazılarına değinecek olursak, “ektogenez” yani yapay rahim teknolojisi, kadın bedeninden bağımsız bir gebelik süreci inşa etmeyi amaçlayan transhümanist vizyonun temel unsurlarından biridir. Ektogenez projesiyle, eşitsiz toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan doğal ya da biyolojik adaletsizliklerin giderilmesi amaçlanır.² Bu teknolojik yönelim yalnızca biyolojik doğum sürecini ortadan kaldırmayı hedeflemekle kalmaz, aynı zamanda annelik kavramını işlevsizleştirmeye yönelik bir kültürel dönüşümü de beraberinde getirir. Bu projeyle annelik vasfı toplumsal olarak da “geri kalmış” bir yapı olarak temsil edilmekte; cinsiyetin silikleştiği bir gelecek tahayyülünde anne figürünün de sembolik olarak ortadan kaldırıldığı görülmektedir.³ Ektogenez ve benzeri teknolojilerin, ilk bakışta toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri ortadan kaldırma potansiyeline sahip olduğu görünse de, bu tür uygulamaların yalnızca biyolojik cinsiyet farklarını aşmayı değil, aynı zamanda kadın bedenini ve anneliği görünmezleştirme problemine de kapı açtığı söylenebilmektedir.

² Anna Smajdor, "The moral imperative for ectogenesis". *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 16/3 (2007) 336-345, 337.

³ Silva Guerini, "A World Without Mothers?", *Ecologie & politique*, 65/2 (2022) 41-58, 41.

Bir diğer projeye örnek olarak, "İndüklenmiş pluripotent kök hücre" (iPSC) teknolojisini gösterebiliriz. Bu proje, vücutta belli bir görevi olan hücrelerin, genetik yollarla adeta başa döndürülerek, erken gelişim aşamasındaki kök hücre benzeri bir duruma getirilmesini sağlayan bir biyoteknolojidir. Bu şekilde elde edilen iPSC'ler, tıpkı embriyonik kök hücreler gibi, neredeyse her türlü hücreye dönüşebilme yeteneğine sahiptir. Bu teknoloji, insan gelişimini ve hastalıklarını laboratuvar ortamında modellemek, ilaçları test etmek ve kişiye özel hücre tedavileri geliştirmek için yaygın biçimde kullanılmaktadır.⁴ Aynı zamanda bu teknolojiyle iki biyolojik erkekten veya iki kadından genetik materyalle çocuk üretme çalışmalarının yanı sıra bebeğe ait bedensel seçimlerin de yapılabilmesi öngörülmektedir. Örneğin Jian Min Deng adlı bilim insanı "Generations of viable male and female mice from two fathers" (İki babadan canlı erkek ve dişi farelerin nesilleri) adlı makalesinde, iki erkekten gelen epitel hücrelerine sahip bir farenin dünyaya getirildiğini açıklamıştır.⁵ Bu deney, bahsi geçen iPSC teknolojileriyle eşcinsel çiftlere kendi genlerini taşıyan çocuklara sahip olma adına umut vermiştir. Aynı zamanda geleneksel cinsiyet temelli üremenin yerine geçebilecek yöntemlerden biri olan bu teknolojiyle genetik modifikasyon kullanılarak özellikleri ve cinsiyetleri seçilen veya değiştirilen tasarım bebeklerin olasılığının, artık bilim kurgu dünyasıyla sınırlı kalmayacağı düşünülmektedir.⁶ Bu teknoloji, umutsuz hastalıkların tedavisi gibi çığır açıcı gelişmelere imkân tanısa da, cinsiyetsizleştirmeye yönelik kullanımlar göz önüne alındığında ciddi ahlâkî problemler doğurmaktadır.

Cinsiyetsiz gelecek tasavvurunun en uç noktası, transhümanist bir proje olan, gelecekte insanın dönüşmesi arzu edilen "cyborg"lardır. Cyborglar, transhümanist düşüncenin insan-makine sınırını aşma arzusunun somutlaştırılmış örnekleridir. Bu figürler yalnızca biyolojik ve teknolojik olan arasındaki çizgiyi değil, aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet sınırlarını da belirsizleştirir.⁷ Bu projenin savunucularından biri olan Amerikalı feminist akademisyen Donna Haraway'a göre cyborg figürü, cinsiyetin sabit ve doğal bir kimlik değil, teknolojik ve toplumsal pratiklerle inşa edilen bir süreç olduğunu ifade eder. Onun tasavvurunda cyborg, "ne tamamen kadın ne de erkek olan", doğa ile kültür, organizma ile makine arasındaki ayrımları belirsizleştiren melez bir varlıktır. Bu varlık, cinsiyet ikiliğini aşar ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden düşünülmesini mümkün kılar.⁸

Haraway, cinsiyet sonrası bir toplum tahayyülünü dillendirerek, teknolojik gelişmelerin bireyleri biyolojik determinizmin sınırlamalarından kurtarabileceğini savunur. Bu bağlamda cyborg, sadece fiziksel bir dönüşümü değil, aynı zamanda

⁴ Jonas Cerneckis, Hongxia Cai, Yanhong Shi, "Induced pluripotent stem cells (iPSCs): molecular mechanisms of induction and applications". *Sig Transduct Target Ther*, 9/112 (2024) 1.

⁵ Jian Min Deng, et al, "Generation of viable male and female mice from two fathers". *Biology of reproduction*, 84/3 (2011) 613-618, 617.

⁶ <https://www.miragenews.com/slippery-slope-long-term-risks-of-designer-1316728/>

⁷ Ahmet Dağ, *İnsansız Dünya Transhümanizm* (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021), 107.

⁸ Donna Haraway, "A cyborg manifesto: Science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century". *The transgender studies reader*, Routledge, (2013) 103-118, 103-104.

epistemolojik ve ontolojik bir kırılmayı da temsil eder. Haraway, cinsiyetin doğal değil, tarihsel ve ideolojik olarak inşa edildiğini ileri sürerek, biyoteknolojik araçlarla bu yapının dönüştürülebileceğini öne sürer.⁹ Fakat Haraway'ın transhümanist ideolojisinin burada büyük bir çelişki barındırdığını ifade etmeliyiz. Çünkü evrimsel ideolojinin verdiği inançla ilkelerini belirleyen transhümanizm, insanın bugünkü durumunun doğal bir sürecin sonucu olduğuna inanır. Yani cinsiyetler Haraway'ın ifade ettiği gibi ontolojik bir varsayım değil, biyolojik bir sürecin sonucudur.

LGBTQ+ gibi hareketlere tanınan ayrıcalıklar ve bu hareketlerin küresel sermaye tarafından desteklenmesi, cinsiyetsizleşme sürecinin yalnızca kültürel değil, aynı zamanda politik ve ekonomik bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir. Zira cinsiyet kimliğinin silikleşmesi ve aile yapısının zayıflaması, bireyleri daha kolay yönlendirilebilen, aidiyetsizlik içinde sınırsız tüketime açık hale getirmektedir. Bu durum, tasarruf ve dayanışma gibi geleneksel değerlerin yerini, bireysel haz ve tüketim odaklı bir yaşam biçiminin almasına zemin hazırlamaktadır.¹⁰

Söz konusu projeler, insan bedeninin dönüştürülmesi, toplumsal cinsiyet kategorilerinin aşılması ve nihayetinde “nötr varlıklar” haline getirilmesi yönündeki transhümanist dünya görüşünün somut yansımaları olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda teknoloji, yalnızca bir araç değil; aynı zamanda kadının ve annelik vasfının bastırıldığı ideolojik bir aygıt işlevi görmektedir. Cinsiyetsizleştirme süreçleri, yüzeyde özgürleştirici bir vaat sunsa da, yapısında cinsiyetlerin görünmezleştirilmesi anlamına gelmektedir.¹¹ Bu bağlamda “cinsiyetsizlik”, bireysel özgürlük değil, insan doğasını tehdit eden ideolojik bir yönlendirme olarak değerlendirilmektedir.¹²

Rod Dreher, “Transgenderism as Transhumanism” başlıklı yazısında, transhümanist ideolojinin cinsiyetin sabitliğini reddederek insan doğasını dönüştürmeye çalıştığını savunur. Ona göre, cinsiyetin teknolojik müdahalelerle esnetilebilir ya da tamamen silinebilir bir kimlik haline getirilmesi, yalnızca bireysel özgürlük adına değil, aynı zamanda insan bedenine karşı duyulan bir yabancılaşmanın ifadesidir. Dreher, bu yaklaşımın insanî bağlılık, aidiyet ve toplumsal yapıların çözülmesine yol açtığını, cinsiyetsizlik söyleminin ise kadın ve erkek kimliklerini görünmezleştirerek insan doğasını aşındırdığını ileri sürer.¹³ Biz de bu düşünceyle paralel olarak cinsiyetin ortadan kaldırılmasını yalnızca biyolojik farklılıkların silinmesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin, ailenin, kimlik inşasının ve bireysel deneyimlerin de ortadan kaldırılması olarak görmekteyiz. Bu bağlamda annelik kavramının yok sayılması, özgürlükten ziyade insanî varoluşun temel değerlerinin inkârı olarak değerlendirilmelidir. Transhümanist söylemler, “duygu”, “bağlılık” ve “şefkat” gibi insanî nitelikleri

⁹ Haraway, "A cyborg manifesto: Science, technology, and socialist-feminism in the late twentieth century". 110-111.

¹⁰ Ahmet Dağ, “Dehümanizasyon Bir Kesişme Dijitalleşme ve Cinsiyetsizleşme”. *Diyanet Aile Dergisi*, 61 (2024) 14.

¹¹ Guerini, “A World Without Mothers?”, 42.

¹² Dağ, “Dehümanizasyon Bir Kesişme Dijitalleşme ve Cinsiyetsizleşme”. 16.

¹³ Rod Dreher, “Transgenderism As Transhumanism”. *The American Conservative*, (2018) <https://www.theamericanconservative.com/transgenderism-as-transhumanism/>

işlevsizleştirerek, bunların yerine kontrol, verimlilik ve teknik akılcılık gibi değerlere öncelik tanımaktadır.¹⁴

Ahlâkî eylemlerin değerini sonuçlarına göre belirleyen teleolojik etik, bir davranışın iyi ya da doğru olup olmadığına, onun ortaya çıkardığı fayda, mutluluk ya da amaçlara ulaşma derecesiyle karar verir.¹⁵ Transhümanist projeler çerçevesinde geliştirilen cinsiyetsizlik vizyonu, teleolojik açıdan değerlendirildiğinde, insanın doğasına aykırı bir yönelim olarak görülebilir. Çünkü bu projeler her ne kadar bireysel ve toplumsal fayda vaat etse de, cinsiyetlerin doğal düzene sağladığı fayda ve değer göz ardı edilmektedir. Toplumun yalnızca küçük bir bölümünü memnun etme potansiyeli olan bu projeler, geri kalanlar için büyük oranda ifsat edici görünmektedir. Dolayısıyla teleolojik olarak baktığımızda cinsiyetsizleştirme ideolojisinin fayda ve mutluluk ilkelerini sağlamaktan çok uzakta olduğu anlaşılmaktadır.

Deontolojik etik açısından bakıldığında ise, insan bedenine yönelik radikal müdahalelerin özellikle dinî ahlâk açısından hoş karşılanmadığını söyleyebiliriz. Örneğin İslâm ahlâkında Lût kavminin “çirkin fiilleri”nin Kur’an’da on farklı surede¹⁶ defalarca dile getirilmesi ve bu davranışların toplumu büyük bir yıkıma sürüklediğinin vurgulanarak ağır şekilde eleştirilmesi, eşcinselliğin yaratılışa ters düştüğünü ve yol açabileceği olumsuz sonuçların ciddiyetini ortaya koyması açısından son derece dikkat çekicidir.¹⁷ Cinsiyetin bireyin kişisel tercihinin indirgenmesi fikrine kadar varan bu özgürlük yaklaşımı, hem insanın yaratılış düzenini hem de toplumsal yapıyı derinden sarsmaktadır. Oysa İslâm, fitrata müdahaleyi gerek ahlâkî gerek hukukî açıdan sakıncalı bularak açıkça yasaklamıştır. Bu bağlamda, cinsiyetsizleştirme politikaları İslâm ahlâkının temel ilkeleriyle bütünüyle çelişmektedir.¹⁸

Deontolojik etik anlayışının örneklerinden biri olan Kant’ın etik anlayışı da cinsiyetsizlik bağlamında transhümanizmin cinsiyetsizlik ideolojisiyle uyum sağlamamaktadır. Kant’a göre, insanın kendine karşı ödevleri, yalnızca mutluluğa yönelik eğilimlere dayanamaz, çünkü böyle olsaydı, bu ödevler yalnızca basit birer "basiret kuralı" olurdu, yani akılcıca ama ahlâkî olmayan tercihlerden ibaret kalırdı. Ona göre eğilimlerin tatmini için araçların zorunluluğunu gösteren kurallar ise ahlâkî değil, yalnızca pratik kurallardır ve insanın manevî yükünü hafifletmezler.¹⁹ Ayrıca cinsiyetsizlik propagandasının öncü sloganlarından olan “özgürlük” argümanı da Kant’ın felsefesinde belirli sınırlara bağlıdır. Kant’a göre insan, sınırsız bir özgürlüğe sahip bir varlık olarak kendi kişiliğinde insanlığın değerini gözetmeli ve yüceltmelidir. Aksi takdirde, kendini küçümsemiş olur ve bu, insanın yalnızca

¹⁴ Guerini, “A World Without Mothers?”. 50.

¹⁵ Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü*. (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005) 1972

¹⁶ A'râf/ 80-84; Hûd/ 77-83; Hicr/ 57-77; Enbiyâ/ 74-75; Şuarâ/ 160-174; Neml /54-58; Ankebût/ 28-35; Sâffât/ 133-138; Kamer/ 33-39; Tahrîm/ 10.

¹⁷ Hilal Özay, "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/1 (2016) 1-36, 9.

¹⁸ Meryem Cihangir, "Neslin Korunması İlkesi Bağlamında "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyetsizlik" Söylemlerine Eleştirel Bakış". *Dini Araştırmalar*, 67 (2024) 469-494, 469.

¹⁹ İmmanuel Kant, *Ethica*, çev. Oğuz Özügül (Ankara: Fol Yayınları, 2022), 153.

başkalarının gözünde değil, kendi gözünde de değerini yitirmesi anlamına gelir. Kant'a göre, özgürlük, insanın en yüksek manevî değeridir; ancak bu özgürlük keyfi bir serbestlik değil, ahlâkî yasalarla belirlenmiş bir özerkliktir. Eğer özgürlük hiçbir kurala bağlı kalmadan kullanılırsa, insan hem kendine hem başkalarına zarar verir ve ahlâkî değerden yoksun kalır. Gerçek özgürlük, insanlık onuruna saygı göstererek ve kendi kişiliğinde insanlığın değerini yücelterek yaşanmalıdır. Aksi takdirde kişi, sadece başkalarının değil, kendi gözünde de değerini kaybeder.²⁰ Kant için özgürlük, ahlâkî yasa ile uyumlu olduğu ölçüde değerlidir. Cinsiyetsizlik ideolojisi, özgürlüğü sınırsız bir biçimlendirme gücü olarak görürse, bu özgürlük artık keyfi hale gelir. Kant'a göre böyle bir özgürlük anlayışı, ahlâkî bir temel taşımaz ve insanı kendine karşı da sorumsuzlaştırır. Sonuç olarak Kant'ın ahlâk öğretisi, insanın teknolojik dönüşümler karşısında da kendi içsel değerini ve onurunu koruması gerektiğini savunur. Cinsiyetin tümüyle silinmesi veya yeniden inşası, bu değerle çeliştiği noktada, ahlâkî sorumluluğun da kaybına yol açabilir.

Erdem etiği bağlamında ise, annelik, şefkat ve bağlılık gibi insanî niteliklerin işlevsizleştirilmesi, bireyin iyi yaşamını inşa etmesine katkı sağlayan temel erdemlerin göz ardı edilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla, cinsiyetsizlik temelli transhümanist projeler, geleneksel ahlâk anlayışlarıyla bir uyum sağlayamamaktadır. Bu projeler insana "en yüksek iyi hedefi" vaat ederken, aslında insan doğasını, değerlerini ve toplumsal ilişkilerini büyük kayıplar vermek suretiyle dönüştürmeyi düşünmekte ve böylelikle ciddi etik sorunları da beraberinde getirmektedir.

Kendi arzu ve isteklerini meşru göstermek ve toplumun tepkisinden korunmak isteyen bazı bireyler, özgürlük kavramını araçsallaştırarak bu taleplerini şarkılar, filmler, reklamlar ve sanat yoluyla sıkça gündeme getirmektedir. Bu yolla, cinsiyet temelli ideolojilerini meşru bir zemine oturtmaya çalışmakta, asıl hedefleri ise toplumsal huzur ya da ahlâkî iyilikten çok, görünürlük kazanmak ve normalleşmeyi sağlamaktır.

2.Ailenin Dönüşümü

İnsanlık tarihinin en eski ve en temel sosyal kurumu olarak kabul edilen aile, hem toplumsal yaşamın somut bir yansıması hem de sosyal sorumlulukların ilk örneğidir. Aynı zamanda aile, devlet ve hükümet gibi daha büyük toplumsal yapıların da çekirdeğini teşkil eder.²¹ Ahlâk düşünürlerine göre, ailenin en temel ve önemli işlevi ahlâkî yönüdür. Aile, bireyin ahlâkî değerlerini koruyan, geliştiren ve olgunlaştıran ilk sosyal yapıdır. İnsan, ahlâkî yaşama dair ilk deneyimlerini aile içinde edinir; bu yönüyle aile, adeta bir ahlâk okuludur. Birey, sorumluluk, saygı, sevgi, fedakârlık gibi temel ahlâkî erdemleri aile ortamında öğrenir. Kadın ile erkeği, ebeveyn ile çocuğu ve kardeşleri birbirine bağlayan bu yapı, yüksek ahlâkî karakterin şekillendiği temel zemindir.²² Karşılıklı sorumluluklara dayanan ahlâkî bağlar, eşlerin karşılıklı görev bilinciyle başlar, çocukların ahlâkî terbiyesi yoluyla yeni kuşaklara

²⁰ Kant, *Ethica*, 154.

²¹ Hüsameddin Erdem, *Ahlâk Felsefesi* (Konya: Hü-Er Yayınları, 2013), 151.

²² Erdem, *Ahlâk Felsefesi*, 153.

aktarılır. Ancak modern ailenin evrimi ve toplumsal yapıdaki dönüşümler, aile içi otoritenin zayıflamasına ve değerler krizine yol açmıştır. Modernleşme sürecinde aile bireyleri daha fazla bireyselleşmiş, sorumluluklar ferdileşmiş ve ailenin işlevsel alanı ciddi biçimde daralmıştır. Bu durum, aile kurumunun toplumsal ahlâk açısından taşıdığı rolü zayıflatmıştır.²³ Aydınlanma ve sekülerleşme süreciyle bireycilik anlayışı güç kazanmış, modern çekirdek ailede "biz" duygusunun yerini "ben" bilinci almış, bireyler kendi isteklerini önceler hâle gelmiş, teknolojik araçlarla kurdukları bireysel dünyalarda yalnızlaşarak hem aileden hem toplumdan uzaklaşmışlardır.²⁴ Kendine değer vermenin altında yatan evlilik içi bireycilik eğilimleri, yavaş yavaş evlilik dayanışmasının klasik değerleriyle bir rekabete girmiştir.²⁵

Modernitenin bireye "özgürlük" adı altında sunduğu anlayış, aslında insanın kendi amaçlarına yönelik bilinçli hareket etme ve tutkularına karşı koyma iradesini zayıflatmış, sahte bir özgürlük algısı inşa etmiştir. Bu anlayış, bireyi kendi arzu ve isteklerini merkeze alarak yönlendirmekte; böylece insanın içsel disiplini, ahlâkî direncini ve temel dürtülerine karşı koyma yeteneğini aşındırmaktadır. Neticede birey, özgürleştiği yanılgısı içinde, tutkularının hâkimiyetine açık hale gelmekte ve kendisine sınır koyabilecek içsel bir dayanak olmaksızın savunmasız bırakılmaktadır. Bu durum, özgürlüğün araçsallaştırılarak insan doğasının aslî denge unsurlarının zedelenmesine yol açtığını göstermektedir.²⁶ Feodalite, modernizm ve postmodernizm süreçlerinde aile kurumunun geçirdiği dönüşüm incelendiğinde, en dikkat çekici unsur aile yapısının ciddi ölçüde zayıflamış olmasıdır. Bu zayıflama yalnızca aileyle sınırlı kalmayıp, toplumsal yapıyı da etkilemiş, ailedeki çözülmeye paralel olarak toplum da yapısal anlamda zarar görmüştür.²⁷

Günümüzde dünyanın bazı bölgelerinde aile yapısı geleneksel özelliklerini korumaya devam etse de, aydınlanmanın nüvelerinden olan transhümanizm düşüncesi, insanın gelişimi ve mükemmelleşmesi yönünde ileri teknolojilerin sunduğu çeşitli imkânlarla aile kuramı için yeni bir perspektif ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, tıbbî destekli insan üremesine ilişkin teknolojiler yalnızca iki cinsiyetten genetik materyalin kullanıldığı yeni döllenme stratejileriyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda "tekil üreme" olarak adlandırılan, bireyin kendi başına çocuk sahibi olabilmesini mümkün kılan yöntemleri de kapsamaktadır. Böyle bir hipotezin öncülleri, kaçınılmaz olarak aile ilişkilerinin sosyalleşme ve toplumsal entegrasyon gibi işlevlerinin yeniden inşasını içermektedir. Zira bu tür tekniklerle dünyaya gelen birey, klasik anlamda bir aile yapısına değil, bireysel bir ideal doğrultusunda çocuk sahibi olmayı tercih eden "tıbbi ebeveyn" in bireyci yaşam formuna aşına olacaktır.²⁸

²³ Nurettin Topçu, *Ahlâk*, (İstanbul: Dergah Yayınları 2017), 200-201.

²⁴ İhsan Çapcıoğlu, "Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile". *Turkish Studies*, 13/2 (2018) 19-34, 25.

²⁵ Loredana Vlad, "The Family, Where to? From the Solid Perspective to Liquid" Perspective". *Postmodern Openings*, 8/1 (2017) 67-80, 70.

²⁶ Muhammed Bakır Es-Sadr, *Çağdaş İnsan Açmazı*, çev. MelikÇah Utku (Aydın: Bilge Adam Yayınları, 2006), 75.

²⁷ Mustafa Hatipler, "Modernizmden postmodernizme aile". *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 6/4 (2023), 574-590, 587.

²⁸ Vlad, "The Family, Where to? From the Solid" Perspective to Liquid" Perspective". 68.

Örneğin lezbiyen ve gey aileler, modern dönemde ortaya çıkan yeni aile biçimleridir. Bu yapılar, evlat edinme ve biyoteknolojik müdahalelerle çocuk sahibi olabilmekte, bazı ülkelerde yasal olarak tanınmaktadır.²⁹ Transhümanist düşünce, özellikle üreme teknolojileri aracılığıyla bu bireylere çocuk sahibi olma imkânı sunarak aile kurma biçimlerini dönüştürmekte, böylece geleneksel aile anlayışının ötesine geçen yapılar ortaya çıkmaktadır.

Biyolojik cinsiyetin ikinci plana atıldığı ve bireyin kendini nasıl tanımladığına bağlı olarak bir cinsiyet kimliğiyle yaşam sürdürdüğü toplum tasavvurları, geleneksel aile anlayışıyla farklılaşan yeni toplumsal modeller ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımlarda aile kurumu, klasik anlamından uzaklaşarak farklı biçimlerde tanımlanmakta ve bu durumun uzun vadede aile yapısının dönüşümüne yol açabileceği öngörülmektedir.³⁰ Anlaşıldığı üzere toplumda biyolojik cinsiyetin göz ardı edildiği cinsel yönelim ve ilişki biçimlerinin yaygınlaşması, toplumsal düzeni tehdit eden bir unsur haline gelmiştir. Bu yönelimler, kadın ve erkeğin bir araya gelmesiyle kurulan geleneksel aile yapısını zayıflatmakta ve ortadan kaldırma riski taşımaktadır. Oysa insan neslinin devamı ve dolayısıyla toplumların sürekliliği, biyolojik temelli aile yapısının korunmasına bağlıdır. Bu bağlamda, söz konusu yönelimlerin kurumsal aile yapısına ve toplumsal istikrara yönelik olası etkileri, dikkatle değerlendirilmesi gereken bir meseledir.³¹

Mevcut aile yapısının bozulması aynı zamanda gelecek neslin ahlâkî gelişimine de olumsuz etki edecektir. Çünkü çocuk eğitimi, toplumun kültürel ve ahlâkî seviyesinin yükselmesinde belirleyici bir role sahiptir. Zira toplumun temeli olan ailede başlayan bu süreç, birey-toplum etkileşimini şekillendirir. Ailenin aslî gayesi olan neslin devamı, aynı zamanda çocukların ahlâkî gelişiminin sağlanmasıyla da ilişkilidir. Bu bağlamda, çocuğun ahlâkî eğitimi anne ve babanın müşterek bir sorumluluğu olarak değerlendirilmektedir.³² Doğal aile rollerinin, ahlâkîliği tartışmalı yaklaşımlar doğrultusunda dönüştürülmesi, çocuğun sağlıklı bir aile ortamında terbiye ve eğitim almasını ciddi şekilde zedelemekte ve gelişim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum yalnızca iki anne ya da iki babadan oluşan alternatif aile modellerinde değil, kimi zaman biyolojik olarak bir anne ve bir babadan oluşan ailelerde, ebeveynlerin cinsiyet rollerini reddeden ve cinsiyetsizlik temelli liberal söylemleri benimsedikleri bağlamlarda da gözlemlenebilmektedir. Örneğin bazı ebeveynler, çocukların ileriki yaşamlarında kendi cinsiyet kimliklerini seçebilmelerini sağlamak amacıyla tasarlanan 'cinsiyet odaklı' ebeveynlik tarzlarını savunmaktadır. Bunlardan biri olan İsveçli bir çift, doğan çocuklarına kendilerinin hissettikleri cinsiyeti seçebilmeleri için bir kız ya da erkek çocuğu olarak cinsiyet tanımlaması yapmadıklarını ifade etmişlerdir.³³ Fakat bu gibi çocuklarda ilerleyen dönemlerde

²⁹ Çapcıoğlu, "Sekülerleşen Toplumda bireyselleşen aile". 26.

³⁰ Hüseyin Arı, "Fıtratın ve Aile Yapısının Tahribatı: Cinsiyetsizleştirme İdeolojisi". *Diyanet Aile Dergisi*, 61 (2024) 19.

³¹ Mahmut Kayış, "Uzmanına Sorduk", *Diyanet Aile Dergisi*, 61 (2024) 12.

³² Mehmet Zeki Aydın, "Ailede Ahlâk Eğitimi." *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/2 (2003) 125-158, 157.

³³ <https://www.bbc.com/worklife/article/20220929-the-parents-raising-their-children-without-gender>

bedenle yabancılaşma, cinsiyet disforisi ve kimlik karmaşası gibi psikolojik sorunların görülebileceği düşünülmektedir.³⁴

Buraya kadar bahsettiğimiz alternatif aile çeşitlerinin insan doğasına aykırı olduğunu ve bu durumun yakın vadede yüzlerce problemin sebebi olacağını düşünmekteyiz.³⁵ Çünkü doğal olana ilişkin kabullerin reddi, bireysel ve toplumsal düzeyde çeşitli yapısal karmaşalara zemin hazırlayabilir. Bu anlamda insanın mizacının önemine vurgu yapan Bentham’a göre bir insanın ahlâkî değerlendirmesinde temel alınması gereken unsur, onun mizacıdır. Mizaç, bireyin belirli etkiler altındayken hangi eğilimlere yöneleceğini belirleyen, zihinsel yapısında kalıcı olduğu varsayılan bir özelliktir. Her şey gibi mizaç da, toplumun mutluluğunu artırma ya da azaltma potansiyeline göre ahlâkî olarak iyi ya da kötü şeklinde değerlendirilebilir. Bentham’a göre mizaca iki açıdan bakılır: Bireyin kendi mutluluğuna katkısı ve başkalarının mutluluğuna olan etkisi. Bu iki ölçüt bazen çelişebilir; bir yönüyle olumlu olan bir mizaç, diğer yönüyle olumsuz olabilir. Eğer bir kişi, hangi saikle hareket ederse etsin, sonuçta zarara yol açma eğilimi gösteriyorsa “muzır mizaçlı”, aksi hâlde ise “fâzıl” ya da “yararsever” olarak nitelendirilir.³⁶ Bentham’ın mizaç merkezli ahlâk anlayışı, bireyin aile yapısı içindeki rolünü ve etkisini değerlendirmede önemli bir çerçeve sunar. Bu bağlamda, doğal aile yapısının dışında kurgulanan ve insan doğasına aykırı yönleriyle dikkat çeken eşcinsel birlikteliğe dayalı, cinsiyetsiz alternatif aile modelleri, bireylerin mizaç gelişiminde ciddi sapmalara yol açabilir. Bentham’ın mizaç merkezli ahlâk anlayışı göz önünde bulundurulduğunda, bu tür aile formlarında yetişen bireylerin hem kendi mutluluklarını hem de başkalarının mutluluğunu sağlama konusunda çeşitli zorluklar yaşama olasılığı yüksektir. Zira bu yapıların, çocuğun doğal mizaç oluşumuna uygun bir ahlâkî çevre sunma kapasitesi oldukça sınırlıdır. Neticede, bireyin zarar verme eğilimi taşıyan bir mizaç geliştirmesi, toplumsal yapıda da derin çatlaklara yol açabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, söz konusu aile modelleri yalnız bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de “muzır mizaçlı” bireylerin çoğalmasına neden olabilecek bir risk taşımaktadır. Dolayısıyla, transhümanist vizyonun ortaya koyduğu sözde liberal aile modelleri, sonuç odaklı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde ne bireysel faydayı ne de toplumsal mutluluğu temin edebilecek bir yapı sunmaktadır. Bilakis, söz konusu aile anlayışlarının uzun vadede yol açabileceği olumsuz sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, teleolojik etik perspektifinden kabul edilebilir olmadığı düşünülmektedir.

Transhümanizm düşüncesi, modernitenin temel ilkelerini taşıyarak insanlara “insan merkezli” bir düşünce biçimi entegre etmektedir. Bu yaklaşım, bireyi öne çıkaran ve “biz”den çok “ben” olmayı yücelten bir kişilik tarzını teşvik eder. Böyle bir anlayış, empati yoksunluğuna yol açmakta, fedakârlık, sevgi ve şefkat gibi temel insanî

³⁴ Cerneckis, Cai, Shi, “Induced Pluripotent Stem Cells (İpscs): Molecular Mechanisms Of Induction And Applications”. 1. Gültekin, Mücahit. *Travma Düzeni; İnsanın, Ailenin ve Toplumun Dönüşümü*. (İstanbul: Pınar Yayınları, 2024).

³⁶ Jeremy Bentham, *Ahlâk ve Yasama İlkeleri*, çev. Ömer Saruhanlıoğlu, Uğur Kaşif Boyacı (İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021), 127-128.

değerleri dışarıda bırakmaktadır. Bu düşünce yapısından beslenen bireylerin oluşturduğu aile yapılarında da benzer sorunlar gözlemlenmektedir. Öte yandan transhümanist projelerin olası sonuçlarına baktığımızda, tek ebeveynli aileler, genetik müdahalelerle iki erkek ya da iki kadından dünyaya getirilmiş çocuklar yahut gey ve lezbiyen çiftler tarafından evlat edinilmiş çocuklarla kurulan aile yapıları dikkat çekmektedir. Bu tür yapılar, geleneksel anlamda bir annenin şefkati ile babanın koruyuculuğu gibi çocuğun psikolojik gelişimi için hayatî öneme sahip unsurları dışlamaktadır. Bu durum ise çocuğun ruh sağlığı açısından çeşitli riskler barındırmakta ve sağlıklı aile modellerini gündeme getirmektedir.

Eşcinsel birlikteliklerin yasal ve dinî olarak benimsenmesinin, evlilik kurumunu baltalaması ve eşcinsel birliktelikler için sadakat ve uzun ömürlülüğü norm haline getirmekten daha fazla olumsuz etki oluşturması daha olasıdır.³⁷ Deontolojik olarak mevzuu incelediğimizde çocuk sahibi olmanın Yahudilikte dinî bir yükümlülük olduğunu söyleyebiliriz.³⁸ Bu durum biyolojik olarak çocuk sahibi olmanın mümkün olmadığı evlilik çeşitlerinin onaylanmadığını göstermektedir. Fakat eşcinsel Yahudilerin artan görünürlüğü, örgütlü Yahudi topluluğu içinde eşcinsel Yahudilerin tartışılmasına ve sınırlı bir ölçüde kabul görmesine yol açmıştır.³⁹ Hristiyanlıkta da benzer şekilde birçok mezhep evliliği bir kadın ve erkek arasında meşru olarak görürken, özellikle Batı Anglikan, Lutheran, Metodist gruplar eşcinsel evlilikleri de meşru saymakta ve onaylamaktadır. Bu açıdan Hristiyanlıkta mezhepler arası yaklaşımda farklılıklar bulunmaktadır.⁴⁰ Bu konuda en net görüş İslâm'a aittir. İslâm hukukuna göre eşcinsel ilişkiler, sadece bireysel bir günah olarak değil, toplumun ahlâkî yapısını zedelediği için aynı zamanda suç kapsamında değerlendirilir; bu konuda görüş birliği bulunmaktadır.⁴¹ İslâm dini, evliliğin yalnızca evlenmeleri dinen caiz olan bir kadın ve erkek arasında yaşanabileceğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, hem zina hem de eşcinsel ilişkiler, İslâm ahlâkı ve hukuk sistemi içerisinde kesin biçimde yasaklanmıştır.⁴² Kur'ân-ı Kerîm'de eşcinsellik, son derece çirkin bir fiil olarak nitelendirilmekte ve bu tür davranışların Allah tarafından belirlenen sınırların ihlali anlamına geldiği vurgulanmaktadır.⁴³ Dolayısıyla, deontolojik etik çerçevesinde değerlendirildiğinde, yalnızca kadın ve erkekten oluşan doğal aile yapısını dışlayan evlilik biçimleri, genellikle ahlâkî açıdan uygun görülmemektedir. Bu tür ilişkiler, insan fıtratına ve toplumsal düzenin devamlılığına yönelik geleneksel anlayışlarla çelişmekte ve etik dışı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, modern dünyada bireysel özgürlüklerin vurgulanması ve toplumsal baskı ile alternatif aile türlerini destekleyen grupların etkisinin artması neticesinde, bazı dinî

³⁷ Gagnon, A. J. R. "Why Gay Marriage is Wrong". Retrieved June 3 (2004) 2.

³⁸ Rabbi Yoel H. Kahn, "Judaism and Homosexuality: The Traditionalist/Progressive Debate", *Homosexuality and religion* (2013) 47-82, 71.

³⁹ Kahn, "Judaism and Homosexuality: The Traditionalist/Progressive Debate", 77.

⁴⁰ Yip Andrew, "Same-sex marriage: Contrasting perspectives among lesbian, gay and bisexual Christians", *Feminism & Psychology*, 14/1 (2004) 173-180, 173.

⁴¹ Nurten Zeliha Şahin, "İslâm Hukuku ve İnsan Hakları Bağlamında Eşcinsellik Sorunu", *EKEV Akademi Dergisi*, 62 (2015) 507-530, 526.

⁴² <https://kurul.diyaret.gov.tr/Duyuru-Detay/Duyurular/680/islam-da-zina-ve-butun-cesitleriyle-escinsel-iliski-haramdir>

⁴³ Nisâ 4/ 15-16; A'raf, 7/80-84; Şuarâ 26/161-175.

geleneklerde bu tür ilişki biçimlerinin meşruiyet kazanması yönünde eğilimler gözlemlenmektedir. Ancak bu evrimsel kabul, ilgili geleneklerin özgün öğretileriyle çoğu zaman örtüşmemekte ve ciddi teolojik tartışmalara neden olmaktadır.

SONUÇ

Biyoteknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği günümüzde, transhümanizm yalnızca bireysel varoluşu değil, toplumsal yapının en temel unsurlarından biri olan aile kurumunu da yeniden tanımlayan ve dönüştüren bir ideolojik çerçeve sunmaktadır. Yapay rahim, kök hücre teknolojileri, genetik mühendislik ve cinsiyetsizlik ideolojileri gibi uygulamalar, özgürlük ve ilerleme söylemleriyle meşrulaştırılmakta; kısa vadede bireysel tercihlerde çeşitlilik sağlıyor gibi görünse de uzun vadede aile kurumunun zayıflamasına, toplumsal bağların çözülmesine ve ahlâkî düzenin erozyona uğramasına zemin hazırlamaktadır.

Teleolojik açıdan bakıldığında, söz konusu projeler insanlığın ortak iyiliğine ve toplumsal mutluluğa hizmet etmekten ziyade bireyleri yalnızlaştıran, tüketim kültürünü derinleştiren ve insan ilişkilerini araçsallaştıran sonuçlar doğurmaktadır. Deontolojik yaklaşım, özellikle İslâm ahlâkî bağlamında, fıtrata aykırı müdahalelerin bireysel özgürlük kılıfı altında meşrulaştırılsa dahi toplumsal yozlaşmaya yol açacağını vurgular. Kantçı etik ise, özgürlüğün keyfî bir serbestlik değil, ahlâk yasalarıyla sınırlandırılmış özerk bir alan olduğunu hatırlatarak, transhümanist özgürlük söylemlerinin ahlâkî bir temele dayanmadığını ortaya koyar. Erdem etiği perspektifi de, şefkat, fedakârlık ve bağlılık gibi erdemlerin işlevsizleşmesi durumunda bireyin iyi yaşam idealinden uzaklaşacağını ve toplumun ahlâkî bütünlüğünü kaybedeceğini göstermektedir.

Bu analizler, teknolojik ilerlemelerin yalnızca teknik imkânlar üzerinden değil, aynı zamanda insan doğası, ahlâkî sorumluluk ve toplumsal istikrar bağlamında da değerlendirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. İnsan, salt biyolojik bir varlık değil; anlam, değer, aidiyet ve sorumluluk taşıyan bir varlıktır. Dolayısıyla, aile kurumunun korunması yalnızca geleneksel bir unsurun savunusu olarak değil, insan doğasının, ahlâkî sorumluluğun ve toplumsal sürekliliğin teminatı olarak görülmelidir.

Bu bağlamda, modern biyoteknolojik projelerin etik sınırlar içinde şekillendirilmesi ve insan onurunu önceleyen normatif çerçevelerle yönlendirilmesi, gelecekte hem bireysel hem de toplumsal düzeyde daha dengeli ve sürdürülebilir bir yaşam biçiminin tesis edilmesi açısından hayati bir önem taşımaktadır. Aksi hâlde, teknolojik ilerleme adı altında gerçekleştirilen sınırsız müdahaleler, insanlığı özgürleştirmekten çok köksüzleştirme ve aidiyetsizleştirme riskini barındırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arı, Hüseyin. "Fıtratın ve Aile Yapısının Tahribatı: Cinsiyetsizleştirme İdeolojisi". *Diyanet Aile Dergisi*, (2024), 61.
- Aydın, Mehmet Zeki. "Ailede Ahlâk Eğitimi". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/2 (2003) 125-158.
- Bentham, Jeremy. *Ahlâk ve Yasama İlkeleri*. çev. Ömer Saruhanlıoğlu, Uğur Kaşif Boyacı, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021.
- Cerneckis, Jonas Hongxia, Cai, Yanhong Shi. "Induced Pluripotent Stem Cells (iPSCs): Molecular Mechanisms of Induction and Applications". *Sig Transduct Target Ther*, 9/112 (2024).
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2005.
- Cihangir, Meryem. "Neslin Korunması İlkesi Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyetsizlik" Söylemlerine Eleştirel Bakış". *Dini Araştırmalar*, 67 (2024) 469-494.
- Çapcıoğlu, İhsan. "Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile". *Turkish Studies*, 13/2 (2018) 19-34.
- Dağ, Ahmet. *İnsansız Dünya Transhümanizm*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.
- Dağ, Ahmet. "Dehümanizasyon Bir Kesişme Dijitalleşme ve Cinsiyetsizleşme". *Diyanet Aile Dergisi*, 61 (2024).
- Deng, J. M., Satoh, K., Wang, H., Chang, H., Zhang, Z., Stewart, M. D., ... & Behringer, R. R., "Generation of viable male and female mice from two fathers". *Biology of reproduction*, 84/3 (2011)613-618.
- Dreher, Rod. "Transgenderism as Transhumanism". *The American Consarvative*, (2018).
- Erdem, Hüsameddin. *Ahlâk Felsefesi*. Konya: Hü-Er Yayınları, 2013.
- Es-Sadr, Muhammed Bakır. *Çağdaş İnsan Açmazı*, çev. MelikÇah Utku, Aydın: Bilge Adam Yayınları, 2006.
- Gagnon, A. J. R. "Why Gay Marriage is Wrong". *Retrieved June*, 3 (2004).
- Guerini, Silva. "A World Without Mothers?". *Ecologie & Politique*, 65/2 (2022) 41-58.
- Gültekin, Mücahit. *Travma Düzeni; İnsanın, Ailenin ve Toplumun Dönüşümü*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2024.
- Haraway, Donna. "A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century". *The Transgender Studies Reader*, Routledge, (2013) 103-118.
- Hatıplı, Mustafa. "Modernizmden Postmodernizme Aile". *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi* 6/4 (2023) 574-590.
- Kahn, Rabbi Yoel H. "Judaism and Homosexuality: The Traditionalist/Progressive Debate". *Homosexuality and Religion*, (2013) 47-82.
- Kant, İmmanuel. *Ethica*. çev. Oğuz Özügül. Ankara: Fol Yayınları, 2022.
- Kayış, Mahmut. "Uzmanına Sorduk". *Diyanet Aile Dergisi*, 61 (2024).
- Özay, Hilal. "İslâm Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/1 (2016) 1-36.
- Smajdor, Anna. "The Moral Imperative for Ectogenesis". *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics*, 16/3 (2007) 336-345.
- Şahin, Nurten Zeliha. "İslâm Hukuku ve İnsan Hakları Bağlamında Eşcinsellik Sorunu". *EKEV Akademi Dergisi*, 62 (2015) 507-530.

- Tirosh-Samuelson, H. (2015). Utopianism and eschatology: Judaism engages transhumanism. *Religion and transhumanism: The unknown future of human enhancement*, 161-80.
- Topçu, Nurettin. *Ahlâk*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2017.
- Vlad, Loredana. "The Family, Where to? From the Solid Perspective to Liquid" Perspective". *Postmodern Openings* 8/1 (2017) 67-80.
- Yip, Andrew. "Same-sex marriage: Contrasting perspectives among lesbian, gay and bisexual Christians". *Feminism & Psychology*, 14/1 (2004) 173-180.